

Kolektivní logopedické cvičení pro hlásku „M“ Mikulášská pohádka

Jana Dřímálová, DiS.

Cíl: rozvoj jemné i hrubé motoriky, dodržování pravidel při hře, podpora prosociálního chování, rozvoj výslovnosti a jednotlivých artikulačních okrsků: dýchání, sluchové vnímání, zrakové vnímání a prostorová orientace, pravolevá orientace

Věk: 3-4 leté

Pomůcky: větvičky modřínu, džbán s vodou, krabička a v ní květy z bílých peříček, nacpaný a provázkem zavázaný pytel, obrázek veselého a mračícího se sluníčka, list „Sluníčko“, led z mrazáku v menší misce, teplé zimní rukavice, magnetofonové nahrávky nebo CD s hudbou, ozvučná dřívka (2 x 2ks) pro pohybovou hru.

Postup:

Motivace: pohádkou a loutkami čertů, Mikuláše a anděla

Dechové cvičení: dýchání do modřínových větviček, peříčkových květů, relaxace – uvolněné dýchání.

Motorika mluvidel:

- *pevný retní uzávěr* – odezírání od učitelky, vydávání zvuku – „mmm...“;
- *provádění čertíka* „blblblbl...“ - rychle vtahují a zatahují jazyk dopředu a dozadu, přitom cvrnkají o horní ret, pohyb nesmí být do strany).

Sluchové vnímání a fonemický sluch: vytleskávání rytmu – „jdeme, jdeme...“ prsty jedné ruky do hřbetu druhé ruky.

Slova k pohybové hře Na mrazíky

- **Honili se dva mrazíci, honili se po ulici,** (děti chodí po kroužku, dvě děti – „mrazíci“ - běží s ozvučnými dřívky okolo kroužku)
- **„Ke komu, ke komu? Schováme se k někomu!“** (obě děti vběhnou do kroužku, kroužek se zastaví, vyťukávají v rytmu písně refrén společně s ostatními dětmi)
- **Mráz volá: „Pojďte ven, cestička je pod sněhem, mráz volá: pojdte ven, zima je tu!“** („mrazíci“ si vyberou z kroužku některé z dětí, které budou v dalším opakování hry mrazíky)

Mikulášská pohádka (Děti sedí při poslechu v kruhu.)

Sluníčko svítilo mezi mráčky, těsně nad zemí se válela mlha a nad ní se motají zmrzlé mraky plné sněhových vloček. Mikuláš seděl na mýtině na malém pařízku a anděl Míša držel v ručkách větvičku modřínu.

(Děti také drží větvičky a pokoušejí se ji v dlaních zahřát mnutím, případně na ni dýchají, poté odloží větvičku do připraveného džbánu a vytleskávají jméno „Mikuláš, Míša“).

Vtom se na paseku hrnou dva umazaní čertíci v chlupatých kožíškách a nesou pytel. Neudělají pořádný krok, stále se pošťuchují a převalují pytel jeden druhému na záda. Když došli k Mikuláši a andílkovi, ten první čertík Matýsek povídá: „*Můžeme si tu udělat zkoušku?*“ Jenže sluníčko se v tu chvíli pěkně pousmálo a zavrtělo hlavou. **(Děti se na sebe také několikrát pěkně usmějí, pohladí kamaráda sedícího napravo).**

„*Tak tedy ještě ne*“, řekl ten druhý čertík Mumla a pokrčil rameny. „*Ale co s tím pytlem? Mikuláši, můžeme si tu někde pytel položit? My si pohrajeme a za pár minut pro pytel zase přijdeme.*“

„*Postavte ho támhle k těm šípkům*“ odpověděl Mikuláš. Čertíci tam pytel odnesli a zmizeli z mýtiny.

Andílek s Mikulášem obešli pytel. Hudební vložka – **rytmus jdeme, jdeme...**

(Děti se také projdou – na místě, vytleskávají rytmus chůze – jdeme, jdeme).

Mrazilo od něho, až se kolem tvořila mrznoucí mlha a jak byl nepořádně zavázaný provázkem, létaly od něj bílé studené květy.

(Děti si třou rty o sebe, zahřívají je – vyvozují zvuk podobný mmmmm).

Ale nakonec oba jen mávli rukou a andílek Míša šel ještě maličko zahřát poslední travičku.

(Děti se znovu projdou – po koberci kolem pytle, vytleskávají rytmus chůze – jdeme, jdeme. V připravené krabičce najdou květy z peříček vezmou si je a dýchají na ně, pak na ně foukají. Prochází se dál okolo pytle. Pak položí květy na zem, dětem je zima na prsty – **(mmmmmm a dýchají si na ruce).**

Mikuláš na pařízku usnul. **(Děti se zklidní, uvolní: leh na zádech – nádech – výdech, několikrát opakujeme, spí hlubokým spánkem jako Mikuláš).** Květy leží na zemi.

Netrvalo moc dlouho a pytel našel Tomík. Hledal na mýtině pozdní houby. Jenomže tu vidí kolem dokola zmrzlé květy a povídá si: „*Mít ten pytel, nemusel bych si kupovat*

zmrzlinu. Postavil bych pytel doma a bylo by tam pořád jako v naší mrazničce.“
Poslouchal, zda někoho nebo něco neuslyší.

(Děti mají zavřené oči a poslouchají, odkud se ozve tiché dýchání (chrápání) Mikuláše – provede učitelka nebo vybrané dítě. Učitelka mezi tím tiše posbírání květy. Když ostatní dobře označí místo, velmi potichu – šeptem zavolají: „Mikuláši!, Mikuláši!“). Ale ten se neprobudil a tak Tomík pytel vzal a utíkal s ním domů. To už se druhou stranou mýtiny vracejí naši malí známí čerti. **(Jak se jmenují, kdo si pamatuje?)**

Sluníčko se pomalu chystá ke spánku a už se schovává za mraky, ještě však na ně hrozí z výšky: „Matýsku a Mumlo, kde jste byli? Vždyť už je čas!“

(Děti se mračí jako sluníčko, případně dělají i jiné grimasy).

A oni na to: „Vždyť není zmeškáno. Za chvíli bude všechno, jak má být!“ Jenže, pytel nikde. **(Děti zavolají na Mikuláše nahlas).** Mikuláš se probudil a promnul oči, začal se zlobit: „Pytel jste moc špatně opatrovali – nejspíš v něm byla celá úroda mrazu a sněhu pro letošní rok.“

(Děti se znovu mračí a zlobí, opět dělají i jiné grimasy).

A proto všichni začali hledat. **(Děti říkají, kde všude by pytel mohl být).**

Nakonec všichni došli k Tomíkovi. Domek malého chlapce, který pytel odnesl, nehledali dlouho. Byl totiž celý zakovaný do ledu i s klukem.

(Ukázka ledu v misce – možnost sáhnout si prstem, přiložit k nosu, tváři, uchu, dotknout se chodidla...), píseň (říkanka, pohybová hra „Na mrazíky“)

Mikuláš si schoval ruce do teplých rukavic **(učitelka rukavice oblékne)** a poručil pytli, aby ze sklepa vylezl. Pak zatahal za mašličku na provázku a pytel celičky uvolnil. A už se to sype, už se to hrne. Samý sníh a sněhové vločky. **Hudba – děti tančí – pohybová improvizace, padání sněhových vloček.**

A od té doby, chodí čerti s Mikulášem a andělem společně až za tmy a v pytli již dávno nenesí ani sníh a ani mráz.

(Děti opět dělají čertíka – rychle vtahují a zatahují jazyk dopředu a dozadu, přitom cvrnkají o horní ret, pohyb nesmí být do strany).

„A víte co, děti? Běžte a popovídejte si s paní učitelkou o tom, co vy byste od Mikuláše, anděla a čerta chtěly přinést. Popovídejte si také o pohádce, kterou jste viděly a slyšely. A můžete si ji také nakreslit.“ (vykreslení obrázku sluníčka apod.).

Dýchání:

1. správný nádech nosem, zadržení dechu a výdech ústy
2. prodlužovat nádech i výdech
3. umět napodobit slabý a nárazový /silný/ výdech
4. umět hospodařit s dechem při řeči i zpěvu

Mluvidla a motorika mluvidel, řečový projev, slovní zásoba, výslovnost:

1. rozvoj slovní zásoby - hry: „Co to je?“ „Jaké to je?“ „Co dělají?“, nadřazené pojmy „Co patří mezi?, např. mezi ovoce, nádobí, nábytek, pečivo, stromy, atd.
2. hry se slovy - protiklady: „Opakem velkého je?“ (malý), porovnávání „Které zvíře je větší než kočka?, „Co je tady větší než židle?“ apod., rýmy
3. vyjadřovací pohotovost - hádanky, popisujeme předmět, dítě hádá, o co jde; role se mohou vyměnit, hra „Co bys dělal kdyby ...?“
4. rozvíjení komunikačních dovedností: vyprávění zážitků, popis obrázku, vyprávění nad knihou, vyřízení vzkazu, formulace žádosti

Artikulační obratnost - rozvíjení jednotlivých artikulačních okrsků

Sluchové vnímání:

1. rozlišování různých zvuků „Co slyšíš?“, hra „Řekni, co právě dělám“ – dítě sedí se zavazanýma očima a má říci, co se právě děje
2. při vyprávění reagovat na předem domluvené slovo
3. poznat první hlásku ve slově, později i hlásku poslední a nějakou další, vymýšlet slova začínající určitou hláskou
4. učit se básničky a písničky
5. vytleskávat slova
6. opakovat rytmus
7. Rytmické hádanky „Bylo to stejné?“

Zrakové vnímání a prostorová orientace:

1. co vidíš na obrázku – detaily
2. porovnání dvou obrázků – čím se liší
3. hledání správné cestičky
4. vyhledávání stejných obrázků, tvarů, písmen, číslic
5. vyhledávání stejných písmen v textu (bez znalosti písmen)
6. puzzle
7. pexeso
8. hledání obrázků různých předmětů, hledání tvarů, písmen na nějakém pozadí (např. hračky v moři, písmena v kouři)

Pravolevá orientace:

1. Návčík pravolevé orientace začínáme na vlastním těle, kdy dítě vedeme k uvědomování si pravé a levé ruky. Na levou ruku můžeme dítěti nasadit například náramek, nalepit dětské tetování apod.
2. Po bezpečném ovládnutí vedeme dítě k vnímání i dalších částí těla umístěných na levé a pravé straně. Dáváme pokyny typu: "Ukaž, kde máš levé ucho, pravé oko..." V další fázi pak „Sáhni si pravou rukou na levé ucho.“
3. Po zvládnutí této fáze cvičíme vnímání pravé a levé strany na svém těle celkově, ptáme se: "Na které straně trička máš nápis, na které ruce máš hodinky..."
4. Pak přecházíme k určování předmětů, které jsou po naší levé nebo pravé straně v místnosti, na stole, na nástěnce... Z počátku využíváme manipulace, přemísťování předmětů. Cvičit můžeme i pomocí dokreslování nebo doplňování obrázků.
5. Po návčívku předchozí etapy přejdeme k fázi nejsložitější, určování pravé a levé strany na druhé osobě. Zde platí tzv. křížové pravidlo. Dáváme pokyny typu: "Ukaž, kde mám pravou ruku, ukaž svou levou rukou mou pravou nohu...". Návčík můžeme provádět i na panence, loutce, plyšové hračce, obrázku apod.

Zkušenosti s realizací: *Je dobré, aby děti seděly při pohádce v kruhu. Všichni pak dobře vidí a je to hlavně důležité pro to, aby se zapojily všechny děti, i ty, co jsou méně oblíbené. Zároveň toto posazení podporuje vnímání celého kolektivu.*

Zdroje:

Alešová, N. H. & kolektiv (n.d.). Učební text kurzu logopedické prevence. (nepublikovaný materiál)

Bezděková, J. (2008). *Učíme naše dítě mluvit: řečová výchova dítěte od narození do sedmi let*. Velké Bílovice: TeMi CZ.

Henek, T. (1983). *Hrou připravujeme na školu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

Křivková, M. (n.d.). *Logopedický deník*.

www.msdemlova.cz/download/3/234/PL_Krivkova_logo_1.pdf [cit. 26. 11. 2014]